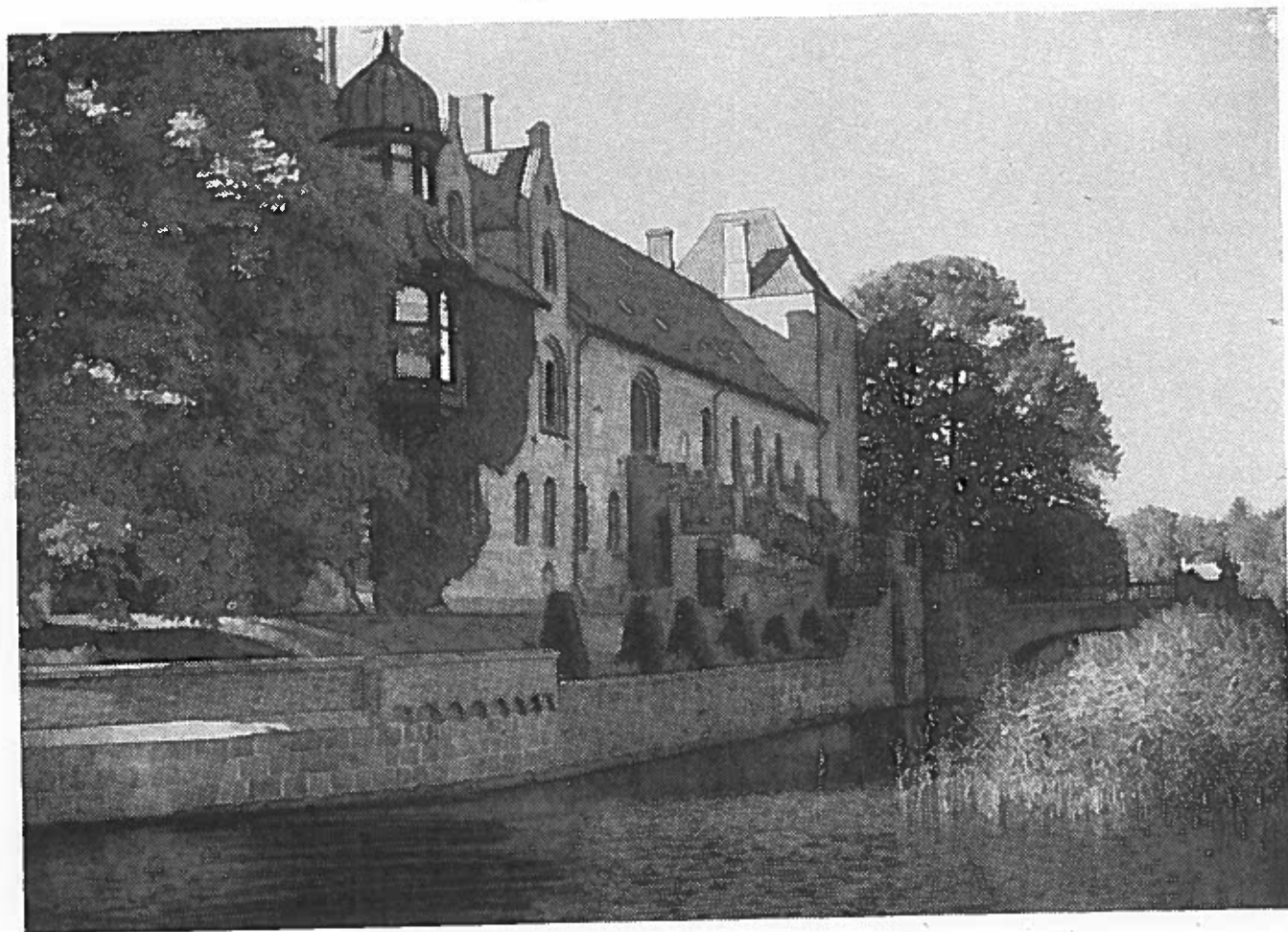

Aalholm

Blandt Lolland-Falsters mange gamle Herregaarde indtager Aalholm i Nysted Landsogn ubetinget Pladsen som den ældste og ærværdigste.

I henved et Aartusinde har den nu ligget paa sin Holm tæt ved Østersøen — i sin Tid en næsten uindtagelig Fæstning. Noget mørkt, tungt og truende, ja næsten dystert, er der stadig — trods Ombygninger i den nyere Tid — over Borgen, især naar den ses fra Landevejen mod Nord.

Et venligere Indtryk gør den derimod set fra Syd enten fra selve Fjorden eller fra den brede Dæmning, som danner Skel mellem Bugten og Voldgravene, og som med sin stætte Lindeallé danner en smilende Idyl med Solstrejt mellem de grønne Træer over de ærværdige, røde Borgmure.

Hvor gammel Aalholm egentlig er, er det umuligt med Bestemthed at udtale sig om. Traditionen vil vide, at den skal være anlagt af Svend Grathe, men herimod strider den Omstændighed, at den ikke omtales i Kong Valdemars Jordebog.

Den nævnes første Gang 1328, da den uduelige Kong Christoffer den Anden pantsatte den og Kronens øvrige Gods paa Lolland for 20,000 Mark Sølv til sin Halvbroder, den holstenske Grev Johan den

Milde, der forøvrigt da allerede i et Par Aar havde været Herre paa Øen, idet han havde faaet den i Pant af Christoffers Medbejler til den danske Trone, Hertug Valdemar i Sønderjylland.

Grev Johan opholdt sig ofte paa Aalholm, som allerede da maa have været en gammel og stærkt befæstet Borg. Derfor førtes ogsaa hertil en Sommerdag i 1332 den ulykkelige Kong Christoffer, efter at et Par lollandske Adelsmænd uden videre havde taget ham til Fange i Saxkjøbing, hvor han havde fundet et Fristed. Grev Johan gav imidlertid Ordre til at loslade ham — den ynkelige Konge var paa det Tidspunkt ikke engang et Fangenskab værd, og kort efter døde han paa Nykøbing Slot.

I de følgende lovløse Aar befæstede Grev Johan sin Stilling paa Lolland ved Anlæg af det stærke Ravnsborg og ved yderligere Befæstning af Aalholm. Alligevel lykkedes det i Aarene 1346—47 Valdemar Atterdag at tilbageerobre Øen. Om Aalholm blev taget med Magt eller overgivet til Kongen af Holstenen Benedikt Ahlefeldt vides ikke. Det sidste synes dog det sandsynligste, da Benedikt Ahlefeldt gik over paa Kongens Side og sad som dennes Mand paa Borgen til 1359. 1360—63 var Aalholm Residens for Valde-

mar Atterdags Søn, den unge Prins Christoffer af Lolland, der døde i en ung Alder som Følge af Saar, han havde paadraget sig i Slaget ved Helsingborg. Kongen satte da paany en Lensmand paa Borgen, som derefter i de følgende Aarhundreder blev Sædet for en lang Række Lensmænd.

Som bekendt brugte Kong Valdemar List, hvor han ikke kunde komme frem med Magt. En Begivenhed, der indtraf paa Aalholm i Juli 1366, er et talende Eksempel i saa Henseende. Nævnte Aar mødtes Kongen og Hertug Albrecht af Mecklenborg her og sluttede i al Hemmelighed et Forbund mod Kong Hakon i Norge, Kong Valdemars egen Svigersøn!

Forbundet holdt forøvrigt ikke, og i de efterfølgende Stridigheder trak Kong Valdemar det korteste Straa og maatte en Tid endog forlade Landet, men det lykkedes hans snilde Lensmand paa Aalholm, Kersten Kule, at bevare Borgen for ham.

Den følgende Regent, Dronning Margrethe, opholdt sig af og til paa Aalholm, bl. a. 1394, da hun her forhandlede med Hansesædernes Udsendinge, og hun har sandsynligvis ladet den saakaldte Margrethefløj opføre. Denne er dog nu helt ombygget.

Blandt de skiftende Lensmænd paa Aalholm er der Grund til at nævne Oluf Axelsen Thott (ca. 1445), der blev saa forbitret over den katolske Kirkes skændige Forræderi mod Johan Huss, at han aldrig siden satte sine Ben i Kirken og gjorde Gejstligheden al den Fortræd, han formaaede.

Hans Eftermand var Johan Frille, der paa Grund af svære Strabadser i Krigen blev lam. Han sørgede dybt over, at det ikke mere var ham muligt at sidde paa sin gode Hest og forlangte desuagtet, at den opsadlet skulde følge ham overalt. Sagnet fortæller, at Hr. Johan Frilles Hestespegelse stadig huserer paa Aalholm.

I den følgende Tid blev det Tradition, at de danske Enkedronninger fik Krongodset paa Lolland-Falster — og dermed Aalholm — i Livgeding. Den første af disse var Christian den Førstes Dronning Dortha; senere overdroges i hvert Fald Nykøbing Slot samt Aalholm og Ravnsborg til Frederik den Førstes Enke, Sophie af Pommern. Ingen af disse tog dog nogensinde fast Ophold paa Aalholm.

Heller ikke de følgende Enkedronninger — og øvrige Indehavere af Krongodset — Sophie af Mecklenborg, den udvalgte Prins Christian, dennes Enke Magdalene Sibylle, Sophie Amalie og Charlotte Amalie boede her, men da deres Residens var det nærliggende Nykøbing Slot, havde de dog nøje Føling med For-

holdene paa den gamle Borg, hvor der iøvrigt ikke skete anden Forandring, end at Lensmanden nu udnævntes af Livgedingets Indehaver.

Blandt disse Lensmænd var Jørgen von der Wisch, der under Grevefejden overgav Borgen til Johan Rantzau. I disse urolige Aar hændte det iøvrigt ogsaa, at Borgerne i Nysted, der stod paa Christian den Andens Parti, overrumplede Besættningen og overdrog Borgen til Grev Christoffer, der atter gav den til Otto Krumpen. Da denne imidlertid ikke helt var til at stole paa, lod Greven ham fange under en Fourageringstur til Kalø og føre til Mecklenborg.

Paa Frederik den Andens Tid var Aalholm blevet meget forfalden, og den daværende Lensmand Hak Ulfstand fik da Ordre til at istandsætte det, bl. a. med Materialer fra Nysted Kloster. Han nedrev en af de gamle Fløje og byggede vistnok to af de Taarne, der endnu findes. Genopførelsen var tilendebragt 1585, og i den Anledning af lagde Kongeparret et Besøg, om hvilket der endnu paa Aalholm findes et morsomt Minde. Under Restaureringsarbejder i vore Dage er der i den østre Sal i Nordflojen afdækket en paa Væggen malet, ganske pudsig Liste over de besøgende ved denne Lejlighed. Øverst staar Kongens og Dronningens Navne med deres Valgsprog og Aarstallet 1585. Derefter følger Navnene paa Adelsmændene i deres Følge, ligeledes med Valgsprog under Navnene, og allernederst Navnet Christoffer Koryot, ledsaget af et Narrehoved og en Drikkekande. Den sidste er formodentlig Hofnarren.

I Enkedronning Sophies Tid kom Aalholms Jorder i god Drift, ligesom Gaarden blev Centrum for hendes omfattende Studeopdræt; det er ikke for intet, at hun benævnes »Landets største Studeopdrætter«. Meget betegnende lod hun 1611 opføre en ny Kostald paa 32 Bindinger, »da vor Kvægavl ved Guds Velsignelse har formeret sig fra Aar til Aar, hvorfor den almægtige billigvis skal have Lov og Tak«.

Blandt de sidste Lensmænd under Enkedronningerne bør nævnes Palle Rosenkrantz til Krænkerup († 1642), Just Friederich von Pappenheim til Søholt († 1649 paa Aalholm) og Frederik Barnewitz til Rudbjerggaard og Fredsholm († 1653). Den sidste i Rækken var Philip Joachim Barstorf, der flygtede for Carl Gustafs Tropper 1658 og lod disse skalte og valte med Borgen, som de fandt for godt.

Ilde saa der ogsaa ud paa Aalholm, da Fjenden omsider drog af Lande. Taarnenes Bly og Skifer var revet af, og ikke et eneste Vindue

var helt. En samtidig Indberetning regner med 15,000 Tagsten, 30,000 Mursten og 4000 Gulvfliser som nødvendige til en blot nogenlunde Restaurering.

Ved Enevældens Indførelse blev Aalholm Len omdannet til et selvstændigt Amt, men allerede Aaret efter sammenlagdes det med det ligeledes nyoprettede Halsted Amt. og endelig 1685 samledes saavel disse som Nykøbing Amt til eet Amt under en fælles Stiftamtmand.

Aalholm sank derved ned til at blive et slet og ret Anneks til Nykøbing Slot, og i lang Tid blev der derfor kun foretaget de nødvendige Reparationer.

En Tegning i Resens Atlas og en Synsforretning fra 1671 viser, at Aalholm paa den Tid bestod af tre Fløje med fire svære Taarne, af hvilke de to mod Vest var forbundne med en Brandmur med Skydeskaar og Vægtgang. Det hele Anlæg udgjorde derved en rektangulær Firkant. I Nordfløjen var der Køkken og Bryggers, i Østfløjen fandtes Fruerstuen ved Vindeltrappetaarnet, og i Sydfløjen var Borgestue og Plads for Tjenerskabet.

Synsforretningen fra 1671 nævner forøvrigt et femte Taarn, der ikke ses paa Resens Tegning.

Da den sidste Enkedronning, der havde Livgeding paa Lolland-Falster, Charlotte Amalie, døde 1714, blev Aalholm atter engang inddraget under Kronen, denne Gang af Frederik den Fjerde, der ønskede at gøre det til Midtpunkt i et lollandsk Ryttergods. Denne Plan blev imidlertid snart efter opgivet, hvorfor Aalholm Gods og flere andre af Kronens Besiddelser paa Lolland 1725 blev stillet til offentlig Auktion og bortsolgt.

Dermed indlededes et helt nyt Afsnit af Aalholms Historie.

Køberen var den bekendte Godssamlerske Emerentia v. Levetzow, Enke efter Geheimeraad Johan Raben. Hun købte saavel Aalholm som Bremersvold og betalte dem med 94,929 Rdlr. I Forvejen ejede hun paa Lolland Bramslykke og Kjærstrup, og af Aalholm, Bramslykke og Egholm oprettede hun 1734 et Grevskab, der fik Navnet Christiansholm, og hvori Aalholm blev Hovedsædet.

Dette Grevskab skulde efter Fru Emerentias Død tilfalde hendes Sønnesøn Christian Raben, for hvem Lensbrevet udstedtes, skønt han paa det Tidspunkt ikke var fyldt ni Aar. Den unge Greves Fader, Stiftamtmand Frederik Raben, skulde arve Kjærstrup og Bremersvold.

Om Emerentia v. Levetzow fortælles det iøvrigt, at hun er Aalholms »hvide Dame«, der dog kun viser sig, naar Besidderen er

barnløs. Hun døde paa Aalholm 1746, medens den unge Greve studerede i Tyskland. Samme Aar kom han hjem for at overtage Godset, men allerede 1750 døde han i Nysted, hvortil han var flyttet, efter at Aalholm paa Grund af en Brand en Tid var blevet ubeboelig.

Grevskabet gik nu i Arv til hans Broder, Otto Ludvig Raben, der var Officer i Livgarden til Hest.

Han udvidede Grevskabets Jordtilliggende betydeligt, saaledes at Godset, der ved Købet 1725 var paa 176 Tdr. Hartkorn med 1424 Tdr. Hartkorn Bøndergods, nu yderligere fik tilføjet 136 Tdr. Hartkorn. Besjælet som han var af Tidens foretagsomme Aand, opførte han i Voldgraven en Stivelse- og Pudderfabrik, der var en af de første her i Landet. Bygningerne skiftede i hans Tid Udseende, idet han 1779 opførte en ny Østfløj og samtidig nedrev Sydfløjen ved Porten. Det er utvivlsomt ogsaa ham, der har anlagt den statelige Lindeallé paa Vejdæmningen mellem Gravene og Fjorden.

Grev Otto Ludvig Raben døde 1791, og hans Søn Frederik Christian Raben overtog i en Alder af kun 21 Aar det store Gods. Han var en udmærket Administrator, der med Dygtighed foretog Bøndergodsets Udskiftning. Men han havde ogsaa andre Interesser; saaledes var han en stor Botaniker og Haveven. I Aaret 1796 anlagde han en »engelsk Have«, og i de følgende Aar indtil 1814 indrettedes paa Terrænet Sydvest for Ladegården den nuværende Haves Grundstamme. Endelig fulgte i Aarene 1830-35 Anlægget af »Skovhaven« og »Vinterhaven«. Hans Interesse for astronomiske og meteorologiske lagttagelser gav sig Udslag i Opførelsen af en hæsliq firkantet Overbygning paa det nordøstlige Taarn.

Frederik Christian Raben døde 1838 i Rio Janeiro under en af sine mange Rejser. Hans Buste staar nu foran en af Havens Pavilloner.

Han efterfulgtes af sin Søn Gregers Christian Raben, hvis Interesser gik i en noget andet Retning end Faderens. Han studerede med Forkærlighed klassiske Sprog, hvad ogsaa præger de Mindesmærker, han satte rundt om i Parken. Han var noget af en Original, der kunde faa de underligste Indfald og derfor almindeligvis kaldtes »den gamle Greve«. Efter en Bjørnejagt i Norge hjemførte han saaledes flere udstoppede Bjørne, som han lod udstille i et Hus i Parken sammen med andre Mærkværdigheder. Det bør dog nævnes til hans Fortjeneste, at han fik Tilladelse til at kalde Grevskabet ved det gamle Navn Aalholm i Stedet for Christiansholm. Han døde barnløs 1875 og efterfulgtes af sin Broder Julius Raben, der ligeledes døde barnløs (1879).

Dermed var denne Gren af Slægten uddød, og Aalholm gik derefter over til en Brodersøn af den første Besidders Fader, nemlig Gehejmekonferensraad Josias Raben Levetzau til Lekkende, der allerede 1870 havde arvet Bremersvold, hvis Historie derefter falder sammen med Grevskabets.

Ved hans Død 1889 overtog hans Søn, den bekendte Udenrigsminister Frederik Raben Levetzau, de udstrakte Godser. Efter flere Aars diplomatisk Virksomhed blev han Medlem af Ministeriet J. C. Christensen. Han har endvidere beklædt en lang Række andre Tillidshverv, bl. a. som Medlem af Bestyrelsen af den af hans Farbroder stiftede Raben-Levetzause Fond, som Ærespræsident i Geografisk Selskab og som Formand for Dansk Automobilklub. Endelig var han Kammerherre, Hofjægermester og Ordensskatmester.

Som Godsbesidder har han udført et overmaade stort og dygtigt Arbejde. Da han overtog Grevskabet, var dette en Del forsømt. Under hans Styre blev Dræningen fornyet, de forhuggede Skove bragt paa Fode, og nye Skovveje anlagt. Den gamle Avlsgaard, der laa i Parken, lod han nedrive og en ny opføre et Stykke derfra ved Landevejen til Nykøbing. Sidst, men ikke mindst, foretog han en

meget omfattende, men ogsaa meget nænsom Restaurering af de ærværdige Bygninger under Professor Hans J. Holms Ledelse.

Med Bevarelse af de ældste Bygningsdele: det nordvestre Hjørnetaarn med den gamle indbyggede Trappe, Nordmuren og det nordøstre Taarn (fra de første Oldenborgeres Tid) samt Østmuren og Kælderpartiet ved det sydøstlige Hjørne (maaske fra Erik af Pommerns Tid) deltes ved nye Tværfloje den gamle, lange Borggaard i to lukkede Sidegaarde og et aabent Midtparti mod Syd. Desuden foretoges flere Ombygninger, og paa Nordsiden er der opført en mægtig Hovedtrappe, der fører ned til de ligeledes nye udstrakte Haveanlæg.

1921 overgik Grevskabet i Henhold til Lensloven til fri Ejendom. Til Staten betaltes da 1,767,000 Kr., medens der til et Successorfond hensattes 2,115,600 Kr.

Ved samme Lejlighed afgaves fra Grevskabet (altsaa Aalholm-Bramslykke-Egholm) Jord til 35 Statshusmandsbrug samt 5 Tilægsparceller. Selve Aalholm er derefter paa 95 Tdr. Ager og Engs Hartkorn samt 30 Tdr. Skovskyldshartkorn.

Grev Frederik Raben Levetzau døde 1935, den nuværende Ejer er Baron J. O. Raben Levetzau, Beldringe ved Præstø.